

Ορισμοί

Η Εκκλησία μας σαρκώνεται και ζει μέσα στον κόσμο. Προσλαμβάνει τον κόσμο και αγιάζει τον κόσμο. Ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος ορίζει προσφυέστατα: «Το απρόσληπτον και αθεράπευτον». Ο διττός αυτός στόχος ορίζει την ποιμαντική της Εκκλησίας. Πρόσληψη και θεραπεία. Η έννοια της προσλήψεως δεν αρνείται την παρουσία της Εκκλησίας μέσα στον κόσμο, αρνείται, όμως, την αντίστροφη κίνηση, την πρόσληψη της Εκκλησίας από τον κόσμο. Διαφέρει η πρόσληψη του κόσμου από την Εκκλησία, συγκρινόμενη με την εκκοσμίκευση και τον συσχηματισμό.

Η έννοια της θεραπείας δεν αρνείται τη χρησιμοποίηση θεραπευτικών μέσων, αντιτάσσεται, όμως, στη χρησιμοποίηση μη εκκλησιαστικών μέσων θεραπείας.

Η προοιμιακή αυτή τοποθέτηση προσδιορίζει, ήδη, την εκκοσμίκευση της ποιμαντικής στην λανθασμένη θεώρηση των δύο αφετηριακών ορισμών της προσλήψεως και της θεραπείας.

Η εκκοσμίκευση στην πρόσληψη

Η πρόσληψη του κόσμου και των μεγεθών του αποτελούν ένα καιρικό σημείο αναφοράς της ποιμαντικής της Εκκλησίας. Αφού η πρόσληψη γίνεται προς θεραπεία, πρέπει να γίνει σαφής διάκριση ανάμεσα στον προσλαμβανόμενο και στα στοιχεία της ζωής του. Η πρόσληψη αφορά πάντοτε πρόσωπα και όχι αντικείμενα. Η Εκκλησία προσλαμβάνει πάντα την ουσία του ανθρώπου και όχι την περιουσία του.

Η εκκοσμίκευση θα ήταν η πρόσληψη ενός αξιωματούχου των ανωτέρων κοινωνικών τάξεων με παράλληλη εξάρτηση από τη ισχύ του αξιώματος και τη δύναμη των οικονομικών του συντελεστών. Η έμφαση στην περιουσία του προσλαμβανόμενου μπορεί να καταστρέψει και την ουσία της σωτηριώδους θεραπευτικής του προσώπου.

Ακρότατη εκκοσμίκευση θα ήταν, κατ' επέκταση, η πρόσληψη μόνο της περιουσίας χωρίς την οποιαδήποτε παρουσία του προσώπου στο χώρο της πρόσληψης. Οι παροχές από απρόσωπο μηχανισμό, όπως αναπτυξιακά προγράμματα επιχειρήσεων, μόνο εξαρτήσεις και υποχρεώσεις θα φέρουν στην Εκκλησία. Η απουσία προσώπου - ουσίας δίνει την εντύπωση πως η «δραστηριότητα» της Εκκλησίας μετατοπίζεται από το πρόσωπο στην κεφαλαική επιφάνεια που παρέχουν οι απρόσωποι μηχανισμοί. Όπως δεν υπάρχει στο χώρο της Ορθοδόξου αγιογραφίας εικόνα χωρίς πρόσωπο, άλλο τόσο δεν μπορεί να υπάρχει ποιμαντική χωρίς πρόσωπο.

Η ποιμαντική της Εκκλησίας έχει άξονα της το «μηδέν έχοντες και τα πάντα κατέχοντες» του Αποστόλου Παύλου. Η καθολικότητα της Εκκλησίας απαιτεί αυτήν την έμφαση στο τα πάντα κατέχοντες. Θέλει πάντας τους ανθρώπους να σωθούν. Η τραγωδία της χρηματικής αξιολόγησης των μυστηρίων της Εκκλησίας, των λειτουργιών, των ονομάτων της

προσκομιδής, των τρισαγίων και μνημοσύνων, προβάλλουν μια αγωνία για κτήση και κατάκτηση. Η Εκκλησία δωρεάν λαμβάνει και δωρεάν δίνει. Θέλει τα πρόσωπα και όχι τα χρήματα τους. Η εκκοσμίκευση της ποιμαντικής έχει σ' αυτό το σημείο υποδείξει δείγματα περιφρονήσεως του λαού του Θεού και, φυσικά, των μυστηρίων της Εκκλησίας. Όλα πληρώνονται και όλα γίνονται θέατρο και προβολή.

Η εκκοσμίκευση φανερώνει το πρόσωπό της και στην προσπάθεια χρησιμοποίησεως «μοντέλων» οικονομικής αναπτύξεως για την αξιολόγηση της εκκλησιαστικής παρουσίας. Οι μέθοδοι του σύγχρονου επιστημονικού τρόπου λειτουργίας των μικροοικονομικών μεγεθών αγνοούν ή περιφρονούν τον άνθρωπο και στοχεύουν στο μέγιστο κέρδος. Η διοικητική δομή της Εκκλησίας δεν επιτρέπεται να προσλάβει τέτοιες μεθοδολογίες που υποτάσσουν το πρόσωπο σε σκοπιμότητες κερδοφόρων επενδύσεων. Η επένδυση της Εκκλησίας είναι ο λαός της και όχι οι κερδοφόροι ορίζοντες των σύγχρονων, απρόσωπων, πολυδύναμων ανώνυμων εταιρειών.

Η εκκοσμίκευση στο χώρο της προσλήψεως γεννιέται πάντοτε μέσα από ποικιλόμορφους εγωισμούς. Η δύναμη, το κέρδος, η προβολή, το «επιτελούμενον έργον», με όλες τις διαφημιστικές του προεκτάσεις, αλλοτριώνουν τα κέντρα της ποιμαντικής και τα μετατρέπουν σε φορείς κοσμικής εξουσίας. Η Εκκλησία δεν θέλει να δείξει πως είναι «καλή» που «προσφέρει». Το μυστήριο της μεταμορφώσεως της κοινωνίας και του αγιασμού των ανθρώπων δεν μπορεί να χωρέσει σε σχήματα αυτοκαταφάσεως και κοσμικής προβολής. Η Εκκλησία «πληροφορεί» τη διακονία της φέροντας σε πληρότητα αληθείας τα ανατεθέντα σ' αυτήν από τον Ζωοδότη Κύριο. Δεν προσπαθεί να αποδείξει, να πείσει, να αναγνωριστεί. Όλα αυτά γίνονται, όταν πρέπει και «όπως» πρέπει, κατά την δωρεά του Παρακλήτου. Η Εκκλησία δεν έχει μεθοδολογίες, συστήματα και εξαντλητικά οργανωτικά σχήματα. Καταθέτει το ανθρώπινο και κατευθύνεται από το Θεό. Ζει ως μηδέν έχουσα και τα πάντα κατέχουσα.

Η εκκοσμίκευση αναδύεται από την προσπάθεια να χρησιμοποιήσουμε τα «καλά» του κόσμου προκειμένου να ζήσουμε. Εμείς όμως θέλουμε να μάθουμε να πεθαίνουμε και ταυτόχρονα αυτός ο θάνατος να κυφορεί ζωή.

Η εκκοσμίκευση απαιτεί να υπάρχει μία Εκκλησία που να αποδεικνύει πως ζει. Κρύβει μ' αυτό τον τρόπο προσπάθειες, για να πεισθεί ο κόσμος να έλθει στην Εκκλησία. Η ίδια η «πειθώ» είναι εκκοσμίκευση.

Η Εκκλησία προσλαμβάνει τον κόσμο για θεραπεία και αγιασμό. Δε λαμβάνει όμως τα μέσα με τα οποία οι διάφορες δομές και δυνάμεις του κόσμου προσεγγίζουν τους ανθρώπους και το λαό. Ο κόσμος προσεγγίζει το λαό για να κολακεύσει. Γι' αυτό ακριβώς ομιλεί συνέχεια για το λαό. Η Εκκλησία δεν κάνει λαοκρατικά κηρύγματα για τη «βάση» της που είναι ο λαός, ούτε κάνει λαοκρατία και λαοφιλή προγράμματα που θα ενθουσιάζουν τον κόσμο και θα προσελκύουν με τους στόχους κοινωνικών παροχών. Η Εκκλησία διακονεί το λαό και θυσιάζεται γι' αυτόν. Και αν, ακόμη, προβεί σε κοινωνικές παροχές δεν τις ανακοινώνει και δεν τις διαφημίζει. Τα «πεπραγμένα» εκκλησιαστικών προσφορών είναι ένας ανοικτός δρόμος για εκκοσμίκευση στην ποιμαντική.

Η εκκοσμίκευση στη θεραπεία

Τα θεραπευτικά μέσα της Εκκλησίας είναι η ίδια η ζωή της, η αποκάλυψη και η βίωση του μυστηρίου της ζωής, η βίωση μέσα στα μυστήρια της χάριτος του Αγίου Πνεύματος.

Τα μυστήρια της Εκκλησίας δε δέχονται ορισμούς, περιορισμούς, μεθοδολογίες, οργάνωση, σύστημα, κατάταξη, αξιολόγηση. Δε βελτιώνονται, δε διορθώνονται, δεν τροποποιούνται, δεν υποβοηθούνται, δεν υποτάσσονται σε ανθρώπινα θεραπευτικά σχήματα. Τα μυστήρια οικονομούνται, χαριτώνουν, αγιάζουν, μεταμορφώνουν, θεραπεύουν, φωτίζουν.

Η χρησιμοποίηση ανθρώπινων μεθοδολογιών στην αποκάλυψη της εν μυστηρίω ζωής της Εκκλησίας, αποτελεί βέβηλη παρέμβαση στο έργο της Θείας Οικονομίας, η οποία αποκαλύπτεται μέσα στο «νυν και αεί» της Εκκλησίας.

Δεν μπορεί να υπάρξει «καλή» ή «κακή» Θεία Λειτουργία. Οι πιστοί μπορούν να αποκρίνονται ή όχι στο «στώμεν καλώς». Η Λειτουργία λειτουργεί και δεν βελτιώνεται. Εμείς «πάσαν τη ζωή ημών» παραθέτομεν και η λειτουργία γίνεται ζωή μας. Ούτε ο ιερέας, ούτε ο ψάλτης, ούτε τα φώτα, ούτε τα άμφια κάνουν μια καλή Λειτουργία. Αντίθετα όλα αυτά μαζί μπορεί να γίνουν εκκοσμικευμένες παρεμβάσεις μέσα στη Θεία Λειτουργία. Μπορεί να καταργούν το ταπεινό, το λιτό, το ησύχιο, το πράο, την αύρα τη λεπτή της κατανυκτικής αποκαλύψεως του λειτουργούντος τελεταρχικού Πνεύματος.

Επιδεικτικές λειτουργικές κινήσεις, προβολή των φωνητικών ικανοτήτων, δυναμικές εξάρσεις προς εντυπωσιασμό και λαϊκή εξέγερση και άλλα πολλά θέτουν το λίθο της εκκοσμίκευσης στο μυστήριο της ζωής.

Παράλληλα ανθρώπινα εγωιστικά σχήματα μπορούν να θέλουν να φτιάξουν ένα σύστημα τρόπων εξομολογήσεως. Το μυστήριο της μετανοίας τελείται μέσα στη χάρη και το φωτισμό του Παρακλήτου. Δεν υπάρχουν εκεί ψυχοθεραπευτικές δεξιότητες, δεν υπάρχουν ψυχαναλυτικές αναζητήσεις ή ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες. Η μετάνοια είναι μυστήριο και η άφεση παραμένει μυστήριο. Χωρίς να κράζει στις καρδιές μας ο Παράκλητος «αββά ο Πατήρ» μεταμόρφωση ζωής δε γίνεται. Ο πνευματικός διακονεί το μυστήριο της παρουσίας του Αγίου Πνεύματος κατά την εντολή του Χριστού «λάβετε Πνεύμα Άγιον». Ο πνευματικός δεν έχει μέθοδο, δεν είναι δικαστής ή αναλυτής, είναι «οικονόμος» του μυστηρίου. Δεν έχει δικό του «τρόπο εξομολογήσεως». Τιμά τα πρόσωπα που προσέρχονται, προσεύχεται για τη μετάνοια τους, ανοίγει το στόμα του για να λειτουργήσει το σώμα του Θεού και μόνο, στις καρδιές των ανθρώπων. Δεν έχει δικές του θεωρίες, αλλά γίνεται θεωρός του μυστηρίου της μετανοίας και θεάται το θαύμα που αποκαλύπτεται μπροστά του.

Σε όλα τα μυστήρια ο πνευματικός ακολουθεί την τάξη της Ορθόδοξης παραδόσεως, δεν έχει δικό του τυπικό. Γνωρίζει πως δεν μπορεί να κάνει δικές του μεθοδολογίες μέσα στα μυστήρια. Δεν αξιολογεί τις ευχές ως απαραίτητες και μη απαραίτητες. Εγκαταλείπεται στα χέρια της σοφίας των θεοφόρων Πατέρων που συγκρότησαν τις ακολουθίες. Δεν αναζητά λειτουργικές αναγεννήσεις με την αλλαγή, προσθήκη ή αφαίρεση κειμένων. Προσεύχεται για την άνωθεν γέννηση του κάθε πιστού.

Εκκοσμίκευση και πρόβλημα

Η εκκοσμίκευση στην ποιμαντική υπάρχει, όταν δεν επιτρέπουμε την φανέρωση του μόνου προβαλλόμενου μέσα στην Εκκλησία, που είναι η παρουσία του Αγίου Πνεύματος. Κι αυτό είναι το πρόβλημα. Πόσο επιτρέπουμε να προβάλλεται ο Παράκλητος στη ζωή των πιστών ή οι δικές μας ανάρμοστες τεχνικές.

Η ποιμαντική της Εκκλησίας μας δεν πάσχει από νέες ιδέες, αλλά από την στάση των προβαλλόμενων προβληματικών λειτουργιών της σε σχέση με τον Προβαλλόμενον Χορηγό ζωής, Παράκλητο, Πνεύμα Αληθείας, Πανταχού Παρόντα, Πληρούντα τα πάντα, Θησαυρόν των αγαθών, Βρύον προφητείας και ιερέας τελειούντα.

Όλα αυτά σημαίνουν, τέλος, πως η εκκοσμίκευση στην ποιμαντική ορίζεται ως η προσπάθεια να δημιουργήσουμε συνθήκες ή εντυπώσεις τελειότητας στο χώρο που τα πάντα τελειούνται δια της άνωθεν χάριτος και βοήθειας.

† π.Κ.Σ.